

* Kjer s premogom kurijo, nabere se po zimi toliko žlindre, da ne vedo, kako se je iznebiti. Žlindra pa je jako dobra za potresanje potov po vrtilih. Potresi je 10 do 15 $\frac{cm}{m}$ na debelo, slabo napeto proti s edi. Potem jo pomoči in trdo zvaljaj. Če potreseš še nekoliko peska ali zemlje, strdi se ta zmes zelo, in tudi po hudem dežji se lahko po suhem sprehajaš.

* Kako narediti, da drže iz vrb spletene posode vodo? Na Ruskem, v Kini in v Japanu namažejo iz vrb ali slame spletene posode, da drže vodo, tako le: Vzamejo apna, ki je razpadlo na zraku v prah, in enoliko krvi. To zmešajo skupaj in pridenejo še nekoliko galuna. S to zmesjo namažejo posodo dvakrat do trikrat znotraj in zunaj.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 207. Moja krava je dobila konci meseca julija parkljico, ko je ozdravela, pa trdokožnico. Ob zadnji boleznii dobila je tudi bolezen v vime, mleko je bilo slabo in če dalje g manj, v enem sesku ga je popolnoma izgubila, in čuti se v njem trdina, ki pa krave ne boli. Krava bode konci oktobra storila in sedaj stoji suha popolnoma. Zdravil sem prvi dve boleznii po dr. Strupijevi knjigi, o zaraščenem vimenu pa v tej knjigi ničesar ne najdem. Blagovolite mi svetovati. (A. S. na Primorskem.)

Odgovor: Boleznii parkljice ne poznamo, pač pa trdokožnico ali volčič. Zadnja bolezen je prešla tudi na vime, in vsled nje v vimenu ostala trdina. Vime, oziroma sesek se pa ni zarastel; vsled otekline naredila se je trdina, ki ovira izcejanje mleka iz mlečnih žlez. Kadar bode krava storila in tele sesalo, morda trdina sama od sebe preide, ker se to navadno tako pripeti. Kako pa trdo vime, oziroma sesek zdraviti, t. j. pa v Strupijevi knjigi pri boleznii „vnetje vimena“ v novi izdaji na strani 307. spodaj popisano. Prav dobro domače zdravilo zoper trdine v vimenu je to le: Naredite mazilo iz smodnika, katerega dobro s smetano udelajte; s tem mazilom nadrgnite trdi sesek dvakrat na dan prav dobro. Naposled Vam pa priporočamo vprašati živinozdravnika, ker on Vam more več koristiti, nego naš najdaljši odgovor ali pa še tako dobra živinozdravniška knjiga, katera v rokah nestrokovnjaka več škoduje nego koristi.

Vprašanje 208. Imam nekaj oral zemljišča, na katerem raste prav slaba trava. Izkušal sem uže z raznimi semeni, a dosegel nisem ničesar, ker je polno grmovja in lesovja. Ker pa rabim mnogo nastila, rad bi zasejal na to zemljišče praprot. Blagovolite mi sporočiti, kje bi dobil praprotovo seme in kako ravnati ž njim, da bi praprot zaplodil v to z drevjem zaraščeno zemljišče. (J. M. v D. v.)

Odgovor: Obžalujemo, da Vam na to vprašanje ne moremo dati povoljnega odgovora, ker o umetnem pridelovanji praproti nismo še nikdar ničesar brali in si

tudi praktičnih izkušenj nismo nikoder pridobili. Semena ali prav za prav trosa navadne praproti ne bode te nikjer dobili, da bi ga kupili. Najboljše je, ako plitvo podkopljete praprotovo listje, ki ima zrel tros. Ta tros se nahaja v plodnih kupčkih, ki so po obeh straneh posrednje žilice na praprotovem listu ali prav za prav mahalu. Ti kupčki imajo v sebi neizmerno drobne mehurčke, tros imenovane. Naposled Vas opozarjamo, da praprot uspeva le po senčnih krajih, koder je kaj dobre sprsteninske zemlje ter dovolj vlage.

Vprašanje 209. Kje je dobiti enega bika in eno junico dobrega plemena? (Š. S. v Sp.)

Odgovor: Izvirne bike muricedolske ali beljanske pasme prodaja kmetijska družba in razglašča to vselej v „Novicah.“ Beljanske bike je na pr. prodajala v ponedeljek 27. oktobra v Lescah. Katero pleme je za Vas boljše, to je zavisno od tega, kaj želite od svoje živine. Kdor hoče vzrejati lepe, velike vole in mu ni dosti do mleka ter najlaže prodaja živino v Trst ali na Laško, kakor na pr. Notranjci, ta naj ima sivo muricedolsko pleme. Za planinske kraje, ki prodajajo svojo goved na Koroško, Bavarsko itd. in ki hočejo imeti tudi dosto mleka, za te je pa boljša rdečecikasta beljanska goved. Vam odločno priporočamo le beljansko živino, ker Vaš kraj je tak, da bode te najbolj zadovoljni ž njo. Kje bi bilo dobiti kako telico tega plemena, nam pa ni znano, morda jo ima kedo izmed naših čitateljev na prodaj?

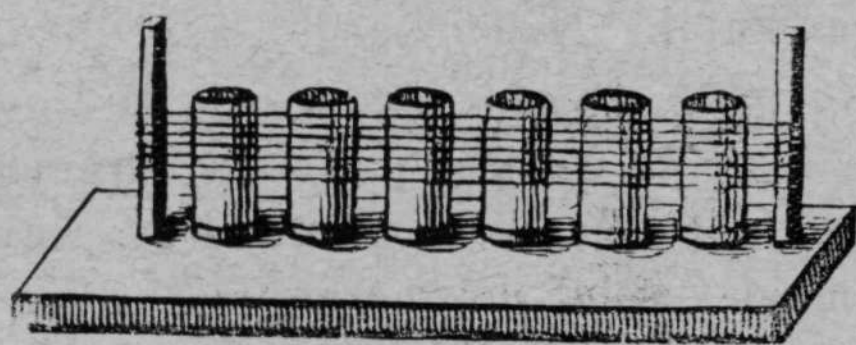
Vprašanje 210. V naših hribih raste mnogo navadnega kostanja, zato si usojam vprašati, ali bi uspeval tudi maroni? (L. V. v N. na Koroškem.)

Odgovor: Uspevanje maronija je zavisno od podnebja, kajti maroni je občutljiv za mraz. Mi Vašega kraja ne poznamo. Če pri Vas o tem nima še nikdo izkušnje, narediti jo morate toraj sami.

Vprašanje 211. Ker sem se naučil izdelovati prav fino maslo, prodam ga lahko, kolikor ga imam. Sprevidel sem, da mi sedaj veliko donaša, poprej pa skoraj nič nisem dobil za mleko. Prepričal sem se pa tudi, kolik je razloček med mlekom raznih krav. Dočim dajejo nekatere tako mastno mleko, da je veselje, dajo mi druge le toliko smetane, da komaj zaslužijo krmo. Sklenil sem izbirati za pleme le teleta, ki so od krav, katere imajo mnogo dobrega mleka. Kako moram delati, da zvem, katera krava daje boljše mleko? Svetujte mi, a prosim tako sredstvo, da je lahko doma zvršim. (J. G. v T.)

Odgovor: Najpriprostejše sredstvo je to le: Vzemite kozarcev z enoliko odprtino t. j. z enolikim premerom. Vlijte v vsak kozarec enoliko množico vode in zaznamajte s kresilnim kamenom črto, do katere voda sega. Pripravite potem deščico. kakeršno kaže podoba 1. ter pritrdite na vsak konec klin. Med ta dva klina napnite vzporedno po 5 do 6 ali tudi po več niti ter postavite

kozarec tako pred nje, da vrhna nit reže črto, katero ste zaznamenovali na kozarcih. Niti seveda morajo biti vse enako daleč

Podoba 1.

ena od druge oddaljene. Kadar hočete mleko izkušati, vlijte je od vsake krave posebe v poseben kozarec, in sicer do vrhne niti. Čez dvanajst ur bodete natančno videli, od katere krave mleka se je manj ali več smetne oddalilo.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav v.

(Dalje.)

196.

Kava v Italiji, Francoskej, Angleškej, Avstrijskej in Nemškej. Njeni prijatelji in neprijatelji.

Na zahod v Evropo je prinesel prvi glas o kavi, kakor smo to že omenili, zdravnik Rauwolf 1582. l. Za njim je 1591. l. prvi točneje popisal samo rastlino Prosper Alpinus, ki je kot zdravnik beneškega konzula v Egiptu živel. V trgovskem svetu so upoznali kavo kot robo najpreje Benečani, ki so na veliko kupčevali z vzhodom. Oai so jo pod konec šestnajstega stoletja prvi prinesli v krščansko Evropo, ali ne za navadno porabo, temveč kot zdravilo. Pietro della Valle je pisal 1615. l. s Carjegagrada svojemu prijatelju v Rim, da mu hoče prinesiti raznih zanimivih in redkih stvari, mej drugimi tudi kavo, ki je na Italijanskem do sedaj menda še nepoznata. Leta 1624 spominjajo, da so Benečani že pripeljali večjo množino kave v Evropo.

Na Francosko je dospela kava okoli polovice sedemnajstega stoletja in to najpreje v Marselji. Neki Merville je prinesel le sem 1644. l. prvo kavo s svojega pota z Levante. Ker so marseljski trgovci mnogo hodili na vzhod, pripeljali so 1660. l. domov več vreč kave na prodajo. Leta 1671 so odprli kavano v Marselju. Bila je to prva kavana v Francoskej. Tu je imela kava koj borbo. Zdravniki so se vzdignili proti kavi in so skicali v mestno svetovalnico javno sejo. Razglas za to sejo sejo se čuva še dandanes, in bil je spisan kot napoved vojske. Učeni govor doktorja Colomba pa vendar ni Marseljcev prepričal, da je kava škodljiva. Prijatelji kave so zmagali, da si niso znali posebnih razlogov navesti za obrambo kave. Nekateri so trdili, da kava mora biti dobra, ker se turški zove „bon“, in ker je doma v srečnej Arabiji.

V Pariz je prinesel 1657. l. neki Thevenot prvo kavo in je ž njo dvoril svoje znance in prijatelje. No ob vsem tem je bila kava v Parizu vse do 1669. l. dosta

nepoznata. V tem času je poslal turški cesar Mohamed IV. ago Solimana kot poslanika v Pariz, ki je do 1670. leta živel na dvoru Ljudevita XIV. Soliman je prinesel seboj mnogo kave, in je vsakega, ki je prišel obiskat ga, podvoril s kavo. Gospojам je dajal kavo na poklon in jih podučil, kako jo imajo pripravljati. Ko se je v Carjigrad povrnil, podpiral je trgovino s kavo, da je ne bi pariškim gospojам znanikalo. Ko je Soliman odšel s Pariza, niso imeli več hiše, kamor bi hodili na kavo, zato jim je Armenec Pascal odprl 1672. l. prvo kavano. Nekaj let pozneje je odprl Šicilijanec Procope drugo kavano, katera še dandanes v Parizu postoji in se imenuje „Cafe Procope.“ Parižani so se brzo privadili kave, tako da so jo začeli že po ulicah prodajati. Najodličnejše gospoje so obstajale s kočijo pred kavano, da s srebrne posode izpijo porcijo kave. Najglasovitejši učenjaki so zahajali v „Cafe Procope“, in so ondi javno čitali svoje spise. To je goste bolje in bolje v kavano vleklo in tako je kava zavladała celim Parizom.

Na Angleško je dospela prva kava 1652. l. Trgovec Edwards, ki je mnogo po Levantu potoval, pripeljal je omenjenega leta v London več vreč kave. Seboj je pripeljal tudi grško robinjo, ki je znala kavo kuhati. Ko so prijatelji in znanci to izvedeli, imel jih je vedno polno hišo. Prepogosti obiski so mu bili naposled nadležni, in da temu konec naredi, omoži robinjo in uredi jej prvo kavano v Londonu. Prav na tistem mestu stoji dandanes „Virginia Caffeehouse.“ V nekih londonskih novinah 1657. l. nahajemo nastopni oglas: „V Bartholomew-Lane se dobiva pijača, kava nazivana, in to zjutraj in ob treh popoldne.“ Angleški zakoni spominjajo že 1660. l. kave, in tudi davka na prodajo kave. Leta 1662 je dal Karol II. pozapreti vse kavane, češ, da samo sumljivi ljudje imajo kavane, in da ta svet kraljevske vlado graja ter s tem narod buni in vznemirja. Komaj je preteklo nekaj dnij, pa je kralj moral prepoved preklicati, ker so se kavopivci hoteli pobuniti.

Na Dunaju so odprli prvo kavano 1683. l. Ko so Turki obsedali Dunaj, pokazoval je Poljak Kolšicki posebno junaštvo, in je zarobil Turkom tudi vrečo kave. V to ime so mu dovolili, da sme na Dunaji odpreti kavano. Koncem sedemnajstega in početkom osemnajstega stoletja so imela vsa večja mesta v Evropi svoje kavane. S početka so pili kavo kaj pak samo odličnejši in bogatejši stanovi, pod konec osemnajstega stoletja pa se je jela kava širiti tudi mej kmeti. Mnogim to ni bilo po volji, in zato je poglavarstvo v Ravensburgu dalo 1766. l. bobnati, da bode vsak moral plačati pet goldinarjev globe, ki bode kavo pil, ali prodajal. V Pruskej je hotel Friderik 1681. l. prosto ljudstvo odvrniti od kave. Odredil je, da država prevzeme prodajo kave. Samo plemiči, duhovniki in višji uradniki so dobivali pismeno dovoljenje, da smejo sami kavo žgati, dočim je ostali svet moral od države za visoko ceno kupovati že sežgano kavo.